

Бойко Єлизавета Юрїївна,
студентка 3-го курсу, гр. Ф-93
Науковий керівник: к.е.н.. доц. Зайцев О. В.,
Сумський державний університет, м. Суми

ГРОШІ, ЇХ ФУНКЦІЇ ТА ФОРМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Розуміємо гроші як узагальнення, що характеризується історично та суспільно. Виникнення грошей і трансформація грошових форм відбуваються під впливом об'єктивно-історичних процесів еволюції товарного виробництва й обміну. Гроші не створені державою і не є продуктом угоди людей, а народжуються з надр економічної дійсності, з протиріч способів виробництва і економічних відносин людей. Держава ж лише узаконює і регламентує їх функціонування [1].

Вважаємо, універсального визначення грошей немає і бути не може, так як економічна природа грошей мінлива. Її змінюють внутрішні суперечності економічних систем, заснованих на товарному виробництві, в яких відображені економічні, соціальні та політичні чинники, які є каталізуючими напрямками розвитку грошей. У грошей, якщо так можна висловитися, важка і складна «доля», яку неможливо раз і назавжди зафіксувати та однозначно визначити її характерні ознаки.

На наш погляд, природу грошей можна розкрити через розгляд структури їх сутності. Відповідно до такого підходу, в структурі суті грошей з часів виникнення товарного виробництва і до теперішнього часу відбулися значні зміни. Товарна природа грошей поступилася місцем кредитній природі. Гроші набули ознак капіталізуючої вартості. Разом з тим у суті грошей була і залишається інформаційна складова. Таким чином, сучасні кредитні гроші, які не є за своєю суттю товарами, в даний час виступають переважно у ролі перетвореної форми капіталу. Одночасно з цим вони є інформацією про певну

кількість вартості на певному носії, прийнятої всіма людьми, але вимагають для абсолютної довіри до неї гарантії, певного «посвідчення» з боку держави. Також вважаємо, що визначення грошей як носія абстрактної вартості суспільних економічних відносин існує фактично в сучасних ринкових умовах господарювання.

Хоч би якими були зміни в природі грошей, в їх сутності не може змінитися головний зміст — бути представником вартості, виступати в ролі вартісного еквіваленту, бути інструментом економічних відносин людей і дзеркалом, що відображає суспільні протиріччя.

Існує п'ять форм грошей, а, відповідно, і п'ять форм, що несуть інформацію: товарні, металеві, паперові, депозитні та електронні гроші [1, 2]. Розвиток форм грошей — це результат взаємодії носія інформації про вартість з самою цією вартістю в процесі історичного розвитку суспільства та товарного виробництва. Кожна форма грошей тісно пов'язана з конкретним типом суспільства, в якому вона функціонує, і поступається місцем наступній в зв'язку зі зміною однієї суспільно-економічної формації іншою, а також у зв'язку зі зміною різних фаз (стадій) усередині однієї формації. У міру розвитку грошових форм в природі грошей відбувалися зміни в бік тієї чи іншої риси цієї природи [3]. Так, сучасні депозитні та електронні гроші можна порівнювати з потоком інформації, і тому інформаційна складова їх сутності істотно вище, ніж у грошей інших епох і часів.

Функції грошей, так само як і суть грошей, змінюються в міру еволюції відносної форми вартості. У міру розвитку продуктивних сил і виробничих відносин є закономірною мімікрія грошових функцій. Крім того, гроші можуть набувати зовсім нові функції і втрачати старі. Функції грошей можуть зростатися, об'єднуватися і, навпаки, може відбуватися розділення однієї функції на декілька. Різні форми грошей можуть мати різний склад грошових функцій [4].

Сучасні гроші мають не внутрішньою, а суспільно-представницьку (мінову) вартість і тому відображають вартість сукупного суспільного

багатства, ВВП, реального і фіктивного капіталу, які виступають забезпеченням грошей. При цьому вартість сучасних грошей (їх мінова вартість) залежить також і від їх кількості в обігу.

Оскільки сучасні кредитні гроші представляють собою тільки мінову вартість, то вони перестали бути загальним вартісним еквівалентом (наголос на слові «загальним»), а стали виконувати функції або виробничо-галузових або регіональних вартісних еквівалентів, і, також, виконують функцію обліку витрат в системі державно-виробничого економічних відносин. У цьому виражається сучасна трансформація функції грошей як міри вартості.

На сучасному етапі економічні межі функціонування грошей як засобу платежу значно розширилися, і роль функції як засобу обігу зростає. Разом зі збільшенням значення цієї функції грошей в даний час відбувається зрощення (взаємопроникнення) цієї функції з функцією грошей як засобу обігу. Проте, перехід до виникнення нової синтетичної інтегральної функції грошей, що об'єднує в собі розглянуті дві грошові функції, ще не завершився. Можливо, в майбутньому, коли електронні гроші повсюдно поширяться і потіснять традиційні (готівкові й депозитні гроші), перші будуть функціонувати одночасно і як засіб обігу, і як засіб платежу. Також, на наш погляд, необхідно визнати, що функція грошей як засобу обігу товарів зазнала модифікації, і перетворилася в функцію засобу обігу капіталу (в різних його формах).

Слід зазначити також, що сучасні гроші не можуть служити носієм функції скарбів і засобом збереження цінності, так як вони не мають власної внутрішньої вартості і схильні до хронічного знецінення. Сучасні гроші виконують функції засобу накопичення капіталу та засобу заощадження для населення. Поділ функції грошей як засобу накопичення та заощадження на дві самостійні функції обумовлено різним функціональним призначенням грошей в кожній з цих функцій, а також різними джерелами грошових накопичень юридичних осіб та грошових заощаджень населення. Засобом же утворення скарбів було і залишається золото, яке в даний час не є грошима, а лише товаром.

Сучасні гроші не втратили функції світових і в той же час придбали нові функції. Однією з них є функція грошей як засобу розподілу і перерозподілу доданої вартості. Виникнення цієї функції у сучасних грошей обумовлено глибокими змінами в емісійному механізмі грошової системи сучасних економічних відносин, а також тим, що закон вартості постійно «маскується» монополістичним диспаратом цін, що призводить до нееквівалентного обміну і перерозподілу вартості в масштабах всієї національної та світової економіки.

До числа нових функцій грошей слід віднести також їх інформаційну функцію, що є тісно пов'язаною з однойменною їх природою. До розгляду грошей через призму їх інформативних властивостей неминуче приводить нас реальність сучасного грошового обігу, в якій гроші циркулюють нарівні з інформаційними потоками. Системна функція грошей підкреслює їх різний якісний вплив на економічні процеси, виходячи з обігу грошей в тій чи іншій фінансовій системі, у зв'язку з чим постає необхідність управляти грошима, перерозподіляючи їх з однієї системи, де вони мають меншу вартість і купівельну спроможність, в іншу, де гроші здатні принести найбільший національно-економічний ефект. Такі соціальні функції грошей, як комунікативна, політична і функція грошей як фінансового зброї розкривають тісний зв'язок грошей з життям соціуму, їх взаємний вплив один на одного. У них гроші відображають національну ідею, провокують соціально-економічні потрясіння, внутрішні та міжнародні конфлікти, виявляють свою роль як фінансового зброї, пов'язують різні елементи суспільства або навпаки, дезінтегрують соціум, зміцнюють державну владу, а також є інструментом створення єдиного економічного простору.

Отже, такі питання, як сутність грошей і їх форми, кількість виконуваних грошима функцій, їх підпорядкованість і модифікація не є суто теоретичними. Вони дозволяють краще зрозуміти складну категорію грошей, а також повніше розкрити їх роль в тій чи іншій суспільно-економічній формації. Такі дослідження мають практичне значення, особливо для підвищення

ефективності проведення державою грошово-кредитної політики і вдосконалення чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Зайцев, О. В. Гроші та кредит. Лекційне викладення : навч. посіб. / О.В. Зайцев. – Суми : СумДУ, 2010. – 179 с. + Гриф МОН

2. Сушко, Є.В. Електронні гроші / Є.В. Сушко; наук. кер. О.В. Зайцев // Економічні проблеми сталого розвитку: тези доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, присвяченої дню науки в Україні (18-22 квітня 2011 р.) / Відп. за вип. А.Ю. Жулавський. – Суми: СумДУ, 2011. – Ч.3. – С. 65-66.

3. Шевчун, О.О. Сучасні грошові системи / О.О. Шевчун, О.В. Зайцев // Економічні проблеми сталого розвитку : збірник тез доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту присвяченої Дню науки в Україні (21-24 квітня 2009 р.). – Суми : СумДУ, 2009. – Ч.1. – С. 193-194.

4. Зайцев, О.В. Природа грошей в дослідженнях сучасних економістів / О.В. Зайцев, В.О. Коломієць // Економічні проблеми сталого розвитку : тези доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, 17-25 квітня 2007 р. – Суми : СумДУ, 2007. – Т.1. – С. 114-115.

Бібліографічний опис: Бойко Є.Ю. Гроші, їх функції та форми на сучасному етапі розвитку [Текст] / Бойко Є.Ю., наук. кер. О.В. Зайцев // Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України : матеріали IV міжвузівської науково-практичної конференції студентів та аспірантів, м. Сімферополь, 18-20 квітня 2012 р.: у 3-х т. — Сімферополь : Кримський інститут бізнесу, 2012. - Т.3. - С. 44-48.